

Research Paper

Examining the Foundations of the Statement of the Second Step of the Revolution

Ahmad Ali Sarhaddi¹, Mahmoud Ghayoumzadeh^{*2}, Nader Mokhtari³, Zeinab Sanchooli⁴

1. Ph.D Student, Department of Theology, Zahedan Branch, Islamic Azad University, Zahedan, Iran.
2. Professor, Department of Islamic Studies, Saveh Branch, Islamic Azad University, Saveh, Iran.
3. Assistant Professor, Department of Theology and Islamic Studies, University of Sistan and Baluchistan.
4. Assistant Professor, Fiqh and Fundamentals of Islamic Law Department, Zahedan Branch, Islamic Azad University, Zahedan, Iran.

ARTICLE INFO

PP: 329-342

Use your device to scan and
read the article online

Keywords: Rights,
Statement of the Second
Step, Islamic Revolution,
Iran

Abstract

The Islamic Republic of Iran in the first step of the Islamic revolution which lasted for four decades, its biggest and most important military honor was stability and security along with maintaining the country's territorial integrity. The declaration of the second step of the revolution is one of the most important and important documents of the Islamic Republic of Iran, which was issued by His Highness The leadership (Madazaleh Al-Aali) was issued on 22nd of February 1397 on the occasion of the 40th anniversary of the victory of the Islamic Revolution, so the purpose of this research is to examine the legality of the declaration of the second step of the revolution. The research method is descriptive-analytical, and the method of collecting information was library studies, in which the legal analysis of the concepts of justice, revolution, and leadership was discussed. According to the results of the research, the systems should bind themselves to the principles in the process of implementing and realizing the ideals, and adhere to them, which are the principles governing the Islamic system based on the principle of rationality, religious democracy, the principle of preserving the system and rituals, and the principle Expertise and commitment (competency).

Citation: Sarhaddi, A.A., Ghayoumzadeh, M., Mokhtari, N., Sanchooli, Z. (2024). **Examining the Foundations of the Statement of the Second Step of the Revolution.** *Geography (Regional Planning)*, 14(55), 329-342.

DOI: 10.22034/jgeoq.2024.241884.2728

* **Corresponding Author:** Mahmoud Ghayoumzadeh **Email:** maarefteacherr@yahoo.com
Copyright © 2024 The Authors. Published by Qeshm Institute. This is an open access article under the CC BY license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Extended Abstract

Introduction

The statement of the second step of the revolution is one of the most important and important documents of the Islamic Republic of Iran, which was issued by the Supreme Leader on 22 February 1397 on the occasion of the 40th anniversary of the victory of the Islamic Revolution. In addition to referring to the past history of Iran, the content of this document also outlines the achievements of the 40-year revolution, and by referring to the upcoming goals, it presents a new perspective for building an Islamic Iran in the second step. One of the most important axes of this statement is "policy", which if it is based on religious and Islamic standards, it will lead the society, the government and the people to a clear path. One of the most important issues discussed by the leader of the Islamic Republic of Iran in this vital document is economic, cultural and political independence, which, of course, will be achieved by relying on the rule of negation. In this way, it negates any foreign and non-Muslim rule and is a filter that will prevent the invasion and penetration of other people's attacks, enemies and foreigners.

Iran's Islamic revolution has reached a stage of evolution after going through many ups and downs, which today plays a role in global equations as a determining pole. This high position has been achieved while the world is going through a great historical turning point and the Islamic revolution is facing critical and decisive conditions in order to play a greater role in the future of humanity. In such conditions, a comprehensive doctrine and guide should be compiled to provide an intellectual and operational framework for all elements of the society to go through this turbulent path and reach the pinnacle of progress based on the Iranian-Islamic model.

The importance of addressing this issue is that today powerful countries are trying to colonize other countries. The research in the field of the second step statement of the revolution is done to thwart the conspiracies of such countries against Iran. On the other hand, corruption at the macroeconomic level of the country has covered the country, through this statement, an effective step can be taken in the fight against economic corruption, and on the other hand, according to the religious teachings that Muslims should not

be under the rule of infidels, it can be done by applying this statement. In the transactions carried out by Iranians with non-Islamic countries; He considered things that would prevent the domination of foreigners, who are mostly non-Muslims, over the Muslim nation of Iran.

Methodology

The research method is descriptive-analytical, and the method of collecting information was library studies, in which the legal analysis of the concepts of justice, revolution, and leadership was discussed.

Results and Conclusion

The argument that was taken into consideration in this research is that the presentation of reasons by public organizations is a procedure, the lack of which will definitely make the system of rules null and void from considering them as a loyal system that adheres to the rule of law. More specifically, it was claimed that the focus and emphasis on the presentation of reasons strengthens and affirms both the procedural and substantive dimensions of the rule of law. From the procedural or formal aspect of the rule of law, this type of rule does not require a substantive matter, for example, the rule of law does not require a specific freedom. . On the other hand, in substantive conceptions of sovereignty, the rule of law is considered a value because of the specific results it brings (such as guaranteeing certain rights). In this sense, the rule of law refers to the criteria of justice or right. Understanding, identifying a legal system as a system that respects the rule of law means that that system must fulfill certain essential and fundamental criteria, a legal system cannot be considered compatible with the rule of law if that system does not achieve certain fair results. The second "step" of the revolution was a governmental charter with legal and shari'a value, which, while explaining the characteristics and requirements of Islamic system building, addressed the most important achievements of the first forty years of the Islamic revolution and considered all these achievements to be the product of jihadist management and revolutionary spirit, and in contrast It introduces the existence of a gap between what should be done and what should be done, far from revolutionary values. From the point of view of the statement, the Islamic

system is rooted in the truths and divine will, and on this basis, the solutions contained in the statement should be followed by the theory of the revolutionary system of the Islamic revolution. Bring him closer to his great goal, which is preparation for the sunrise of supreme sovereignty (orahna fidah). The statement for systematization refers to the pathologies of the Islamic system, such as distancing from values, not learning from experiences, arrogance, leadership, tolerance of deceivers, discrimination, dependence on false hope, betrayal of ideals and slogans, lack of self-improvement, etc. does

According to the results, document optimizations and policies; Implementing programs and simultaneously directing and controlling functions, summarizing and effecting it is an important step in the optimization required in upstream documents and policies. With this action, the process of policy making and document design will be comprehensive and it will be possible to re-examine the influential phenomena in the documents. And consequently, such management behavior means being deprived of the optimization factor of high-level documents and policies, the result of which has been the reduction of effectiveness and the high risk of fulfilling expectations.

References

1. Bashirieh, Hossein, 2019, Revolution and political mobilization, Tehran, Tehran University Press [In Persian]
2. Dehkhoda, Ali Akbar, 1385, Dehkhoda dictionary, Tehran, Tehran University Press [In Persian]
3. Gerji, Zahra, 1400, The role and position of youth in the declaration of the second step of the revolution, scientific-research conference of Fatah al-Touh (1) with the topic of education and civilized education, Shiraz. [In Persian]
4. Huntington. Samuel – P (1968). Political Order in Changing Societies, New Haven: P264
5. Information base of Ayatollah Khamenei's Works Preservation and Publication Office, "Statement of the Second Step of the Revolution", 2017, accessible from: www.khamenei.ir/news [In Persian]
6. Jamshidi, Mohammad Hossein, 1377, Political Thought of Martyr Rabi Seyyed Mohammad Bagher Sadr, Tehran, Ministry of Foreign Affairs Publications [In Persian]
7. Javadi Amoli, Abdullah, 2016, The ethics of agents in Islamic government, Tehran, Raja Cultural Publishing Center. [In Persian]
8. Javadi Amoli, Abdullah, 2019, Literature and Justice in Islam, Tehran, Esra Publications [In Persian]
9. Khamenei, Seyed Ali, 2018, The second step of the revolution addressed to the people of Iran, first edition, Tehran, Islamic Revolution Publishing House [In Persian]
10. Misbah Yazdi, Mohammad Taghi, Shaban Niya, Qassem, 2008, The Islamic Revolution is a Leap Forward in the Political Developments of History, 3rd Edition, Tehran, Publisher of Imam Khomeini Educational and Research Institute [In Persian]
11. Moin, Mohammad, 1386, Moin Dictionary, Tehran, Zarin Publishing House [In Persian]
12. Motahari, Morteza, 1400, Hosseini's Epic, Volume 2, Tehran, Sadra Publishing House [In Persian]
13. Motahari, Morteza, 2018, Adl Elahi, Tehran, Sadra Publishing House [In Persian]
14. Mousavi Khomeini, Seyyed Ruhollah, 1385, Sahifa Imam, Tehran, Center for Preservation and Publication of Imam Khomeini's Works [In Persian]
15. Statements of the Supreme Leader on 3/7/1397 [In Persian]
16. Statements of the Supreme Leader on 6/25/1394 [In Persian]

مقاله پژوهشی

بررسی مبانی بیانیه گام دوم انقلاب و ابعاد ژئوکالچر آن

احمد علی سرحدی - دانشجوی دکتری، گروه الهیات، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران.

محمود قیوم‌زاده* - استاد، گروه معارف و حقوق، واحد ساوه، دانشگاه آزاد اسلامی، ساوه، ایران.

نادر مختاری فراکتی - استادیار، گروه الهیات و معارف اسلامی، دانشگاه سیستان و بلوچستان.

زینب سنجولی - استادیار، گروه فقه و مبانی حقوق اسلامی، واحد زاهدان، دانشگاه آزاد اسلامی، زاهدان، ایران.

اطلاعات مقاله

چکیده

بیانیه گام دوم انقلاب از اسناد مهم و با اهمیت جمهوری اسلامی ایران است که توسط مقام معظم رهبری، در تاریخ ۲۲ بهمن ۱۳۹۷ به مناسبت چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی صادر شده است. محتوای این سند علاوه بر اشاره به تاریخ گذشته‌ی ایران، دستاوردهای چهل ساله‌ی انقلاب را نیز ترسیم نموده و با اشاره به اهداف پیش رو چشم‌انداز تازه‌ای را برای ساختن ایران اسلامی در گام دوم ارائه می‌دهد. از محورهای حایز اهمیت این بیانیه "سیاست" است که اگر بر پایه‌ی معیارهای دینی و اسلامی باشد جامعه و حکومت و مردم را به مسیر روشن هدایت خواهد کرد. یکی از مهمترین مسائلی که در این سند حیاتی مورد بررسی رهبر جمهوری اسلامی ایران قرار گرفته است استقلال اقتصادی، فرهنگی و سیاسی است که البته چنین امری با تکیه بر قاعده‌ی نفی سبیل محقق خواهد شد. بدین ترتیب که هرگونه سلطه خارجی و غیرمسلمان را نفی کرده و فیلتری است که از هجوم و نفوذ هجمه‌های اغیار و دشمنان و بیگانگان جلوگیری خواهد کرد.

شماره صفحات: ۳۴۳-۳۳۰

از دستگاه خود برای اسکن و خواندن مقاله به صورت آنلاین استفاده کنید

واژه‌های کلیدی:

حقوق، بیانیه گام دوم، انقلاب اسلامی، ایران

استناد: سرحدی، احمدعلی؛ قیوم‌زاده، محمود؛ مختاری فراکتی، نادر؛ سنجولی، زینب. (۱۴۰۳). بررسی مبانی بیانیه گام دوم انقلاب و ابعاد

ژئوکالچر آن. فصلنامه جغرافیا (برنامه‌ریزی منطقه‌ای)، ۱۴(۵۵)، صص: ۳۳۰-۳۳۳

DOI: 10.22034/jgeoq.2024.241884.2728

مقدمه

بیانیه گام دوم انقلاب از اسناد مهم و با اهمیت جمهوری اسلامی ایران است که توسط مقام معظم رهبری (مدظله العالی)، در تاریخ ۲۲ بهمن ۱۳۹۷ به مناسبت چهلمین سالگرد پیروزی انقلاب اسلامی صادر شده است. محتوای این سند علاوه بر اشاره به تاریخ گذشته‌ی ایران، دستاوردهای چهل ساله‌ی انقلاب را نیز ترسیم نموده و با اشاره به اهداف پیش رو چشم‌انداز تازه‌ای را برای ساختن ایران اسلامی در گام دوم ارائه می‌دهد. از محورهای حایز اهمیت این بیانیه "سیاست" است که اگر بر پایه‌ی معیارهای دینی و اسلامی باشد جامعه و حکومت و مردم را به مسیر روشن هدایت خواهد کرد. یکی از مهمترین مسائلی که در این سند حیاتی مورد بررسی رهبر جمهوری اسلامی ایران قرار گرفته است استقلال اقتصادی، فرهنگی و سیاسی است که البته چنین امری با تکیه بر قاعده‌ی نفی سبیل محقق خواهد شد. بدین ترتیب که هرگونه سلطه خارجی و غیرمسلمان را نفی کرده و فیلتری است که از هجوم و نفوذ هجمه‌های اغیار و دشمنان و بیگانگان جلوگیری خواهد کرد. انقلاب اسلامی ایران با پشت سر گذاشتن فراز و نشیب‌های بسیار، به مرحله‌ای از تکامل رسیده است که امروزه در معادلات جهانی به عنوان یک قطب تعیین کننده، ایفای نقش می‌کند. این جایگاه رفیع در حالی بدست آمده است که جهان در حال گذر از یک پیچ بزرگ تاریخی است و انقلاب اسلامی برای نقش آفرینی بیشتر در آینده بشریت، با شرایط حساس و سرنوشت سازی رو به رو است. در چنین شرایطی باید دکترین و رهنامه جامعی تدوین شود تا چارچوب فکری و عملیاتی برای طی طریق در این مسیر پر تلاطم و دستیابی به قله پیشرفت مبتنی بر الگوی ایرانی اسلامی برای تمامی ارکان جامعه فراهم شود.

مقام معظم رهبری در مورد بیانیه گام دوم فرموده اند: «من روی این بیانیه خیلی زحمت کشیده ام ... من بنای بر این ندارم که اگر چیزی نوشته یا مطلبی می‌گویم از دیگران درخواست کنم که روی آن کار کنند ولی راجع به این می‌گویم این کار را نکنند». اهمیت پرداختن به این موضوع در آن است که امروزه کشورهای قدرتمند در تلاشند تا سایر کشورها را به استعمار خود در آورند. پژوهش در زمینه بیانیه گام دوم انقلاب با عث می‌شود تا توطئه‌های این قبیل کشورها علیه ایران خنثی شود. از سوی دیگر فساد در سطح کلان اقتصادی کشور را فرا گرفته است می‌توان از طریق این بیانیه گام موثری در مبارزه با فساد اقتصادی برداشت و از سوی دیگر بنا به آموزه‌های دینی که مسلمانان نباید زیر سلطه کفار قرار بگیرند می‌توان با به کارگیری این بیانیه در معاملاتی که از سوی ایرانیان با کشورهای غیر اسلامی صورت می‌گیرد؛ مواردی در نظر گرفت که مانع سلطه خارجیان که اکثرا غیر مسلمان هستند بر امت مسلمان ایران شود.

بیانیه گام دوم انقلاب که در چهلمین سالگرد انقلاب اسلامی توسط رهبری نظام اسلامی حضرت آیت الله خامنه‌ای صادر شده، یکی از راهبردی ترین و مهم ترین راهکارهایی که در راستای دستیابی به تمدن نوینی اسلامی به ملت شریف ایران عرضه شده است. در این بیانیه راهکارهایی توسط رهبری ارائه شده است که بدون تردید عمل به آنها می‌تواند مسیر دستیابی ما را به تمدن نوین اسلامی بسیار هموار سازد. چرا که رهبری به عنوان یکی از آگاه ترین اندیشمندان مسلمان در عصر حاضر، به جهت آشنایی عمیقی که با آموزه‌های دینی دارد، راهکارهایی ارزنده را ارائه کرده است که ریشه در آموزه‌هایی قرآنی و روایی دارند. مواردی چون بهره گیری از تجربه پیشینیان، امید و نگاه خوش بینانه به آینده، توجه به علم و پژوهش، توجه به معنویت و اخلاق، تلاش در راستای دست یابی به اقتصادی پویا، عدالت و مبارزه با فساد، استقلال و آزادی و حفظ عزت، توصیه‌هایی هستند که رهبری جهت نیل به آرمان بلند نظام اسلامی یعنی تمدن نوین اسلامی مطرح کرده است. نگاهی به آموزه‌های قرآنی و روایی نشان می‌دهد این راهکارها رنگ و بوی دینی دارند.

در آیات قرآن کریم و روایات پیشین دینی بسیاری از این راهکارها به عنوان عوامل پیشرفت و اعتلای جامعه مطرح شده‌اند اسلام دینی جهانی است و زمان غلبه آن بر سایر ادیان در زمان ظهور حضرت مهدی (علیه‌السلام) است. اگرچه تحقق این امر به دست آن حضرت است ولی این امر نیاز به زمینه سازی دارد. انقلاب اسلامی به عنوان حکومت زمینه ساز ظهور حضرت در تحقق این هدف، رسالت‌هایی را بر عهده دارد از جمله این رسالت‌ها آماده سازی جامعه‌ای مؤمن و قوی است. خدای سبحان در آیات پایانی سوره فتح راه به وجود آمدن چنین جامعه‌ای را نشان داده است.

مقام معظم رهبری نیز در بیانیه گام دوم آرمان انقلاب را، ایجاد تمدن نوین اسلامی و آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (ارواحنا الفداء) می‌داند و علاوه بر آن در سخنرانی‌های مختلف به این رسالت اشاره کرده‌اند. بیانیه گام دوم انقلاب با هدف تبیین چشم‌انداز چهل‌ساله دوم انقلاب تدوین و ابلاغ گردید. بی‌شک فقرات این بیانیه مبتنی بر مبانی قرآنی است و اگر بخواهد این بیانیه مبتنی بر داده‌های قرآن و سنت مورد بررسی قرارگیرد، یکی از موارد آن بررسی آن با قواعد فقهی و حقوقی است.

مبانی نظری

مفهوم رهبری

واژه رهبری از لحاظ لغوی (راهبری، دلالت، هدایت، راهنمایی، ارشاد) (دهخدا، ۱۳۸۵، ۹/ ۱۳۳۲) معنا شده است و در اصطلاح رهبر نقش بسیج کننده دارد و بسیج توده‌ها نیازمند وجود شرایط نامطلوب اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی و سیاسی ویژه‌ای می‌باشد. رهبر با طرح این ناهنجاریها می‌تواند عمل بسیج را صورت دهد (روشه ۱۴۰۱، ۱۴۵ - ۱۴۶) از نظر شهید مطهری، رهبر به کسی می‌گویند که مردم را به دنبال خودش حرکت می‌دهد حال ممکن است یک نفر هم پیدا شود که مردم را ساکن نگه دارد. او دیگر رهبر نمی‌باشد. تمام رهبران امتها و ملتها را به حرکت در می‌آورند، اما بحث در نحوه و گونه حرکت، شکل و تاکتیک حرکت می‌باشد. (مطهری، ۱۴۰۰، ۲/ ۲۴۶).

از لحاظ نظری و مطابق با شرایط میدانی، رهبران انقلابی به سه گروه تقسیم شده‌اند که عبارتند از:

- رهبران فکری یا ایدئولوژی پرداز
- رهبران بسیج گر (کاریماتیک)
- رهبران مدیر یا سیاست گذار

دسته آخر وظیفه تثبیت استواری و نهادینه نمودن آن را به ویژه پس از پیروزی انقلاب عهده دار هستند با این وجود رهبر می‌تواند همزمان هر سه این ویژگی‌ها را داشته باشد (بشیریه، ۱۳۹۹، ۸۸)

امام خمینی دارای چنین ویژگی‌هایی بودند. ایشان هم طراح هم ایدئولوگ و هم معمار و مدیر و مجری انقلاب هستند که در تمام مراحل انقلاب، چه پیش و چه پس از پیروزی به این عنوان شناخته می‌شدند. رهبران انقلابها اهداف انقلاب را مشخص می‌نمایند و در خصوص شیوه برخورد با حکومت تصمیم می‌گیرند. آنان وضعیت موجود را بر طبق ایدئولوژی انقلاب تقبیح و تصویری از جامعه بهتر ترسیم می‌نمایند و سپس وعده پیروزی و آینده‌ای مطلوب به انقلابیان می‌دهند. در صورتی که در جنبش یا انقلابی رهبر نباشد، معمولاً نارضایتی‌های عمومی به شورش منجر می‌شود. البته نقش رهبر انقلاب محدود به پیروزی انقلاب آن نیست بلکه در تداوم آن پس از پیروزی هم نقش اساسی ایفا می‌نماید.

مفهوم عدالت در بیانیه گام دوم انقلاب

عدالت از مسائل فطری انسانی و به معنای «نهی هرگونه تبعیض، رعایت حقوق دیگران موزون بودن و رعایت استحقاقها» می‌باشد. (مطهری، ۱۳۹۸، ۱۲۲) این مسئله یکی از ارکان ارزشهای اسلامی و از موضوعات مهم علوم اجتماعی در جهان می‌باشد که انقلاب اسلامی ایران آن را هدف اصلی خود قرار می‌دهد و در چهل سال گذشته در این مسیر گامهای موثری بر می‌دارد امام خمینی همواره به مسئله عدالت تأکید نمودند و وجود آن در جامعه را شرط رفع خسارت‌های رژیم شاهنشاهی دانسته‌اند: «تنها با استقرار حکومت عدل اسلامی است که می‌توان خرابی‌های عظیم فرهنگی و اقتصادی و کشاورزی را که رژیم فاسد شاه ایجاد کرده است جبران کرده و نوسازی مملکت را به نفع طبقات زحمتکش و مستضعف آغاز کرد». (موسوی خمینی، ۱۳۸۵، ۴/ ۴۲۷)

«در آموزه‌های پیامبران و امامان پرتکرارترین موضوع کلیدواژه عدالت و مبارزه با فساد» می‌باشد. انقلاب اسلامی نیز در راستای هدف انبیا که قرآن آن را اقامه قسط بیان می‌کند حرکت نموده و همواره مبارزه با فساد و مفسد را سرلوحه کار خود قرار می‌دهد.

مبحث عدالت در این بیانیه با به عنوان یکی از توصیه‌های مهم رهبری و با سرتیتر عدالت و مبارزه با فساد» بیان شده است. مقام معظم رهبری در این خصوص بیان می‌کنند: «این دو لازم و ملزوم هم هستند فساد اقتصادی و اخلاقی و سیاسی توده ی چرکین کشورها و نظام‌ها و اگر در بدنه ی حکومتها ایجاد شود؛ زلزله ی ویرانگر و ضربه زنده به مشروعیت آنها می‌باشد؛ و این برای نظامی مانند جمهوری اسلامی که نیازمند مشروعیتی فراتر از مشروعیت‌های مرسوم و مبنایی تر از مقبولیت اجتماعی می‌باشد بسیار جدی تر و بنیانی تر از سایر نظامها می‌باشد. وسوسه ی مال و مقام و ریاست حتی در علوی ترین حکومت تاریخ یعنی حکومت خود حضرت امیر المؤمنین (علیه السلام) کسانی را لغزند پس خطر بروز این تهدید در جمهوری اسلامی هم که روزی مدیران و مسئولانش مسابقه ی زهد انقلابی و ساده زیستی، می‌دادند هرگز بعید نیست؛ و این ایجاب می‌نماید که دستگاهی کارآمد با نگاهی تیزبین و رفتاری قاطع در قوای سه گانه حضور دائم داشته باشد و به معنای واقعی با فساد مبارزه نماید، به خصوص در درون دستگاه‌های حکومتی.

البته نسبت فساد در بین کارگزاران حکومت جمهوری اسلامی در مقایسه با اکثر کشورهای دیگر و به ویژه با رژیم طاغوت که سر تا پا فساد و فسادپرور بود، بسی کمتر می‌باشد و بحمدالله مأموران این نظام غالباً سلامت خود را نگاه داشته‌اند اما حتی آنچه هست غیر قابل قبول می‌باشد همه باید بدانند که طهارت اقتصادی شرط مشروعیت تمام مقامات حکومت جمهوری اسلامی می‌باشد همه باید از شیطان حرص برحذر باشند و از لقمه ی حرام بگریزند و از خداوند در این خصوص یاری بخواهند و دستگاه‌های نظارتی و دولتی باید با قاطعیت و حساسیت، از تشکیل نطفه ی فساد پیشگیری و با رشد آن مبارزه نمایند. این مبارزه نیازمند انسانهایی با ایمان و جهادگر، و منیع الطبع با دستانی پاک و دل‌هایی نورانی می‌باشد. این مبارزه بخش اثرگذاری می‌باشد از تلاش همه جانبه‌ای که نظام جمهوری اسلامی باید در راه استقرار عدالت به کار برد.

مفهوم انقلاب

واژه انقلاب در لغت به معنای «برگردیدن و واژگون شدن و برگشتن از کاری و حالی» (دهخدا، پیشین، ۳/۳۷۸) و «برگشتن از حالی به حالی دیگرگون شدن، زیور و شدن، تغییر و تحول» (معین، ۱۳۸۶، ۲۰۸) می‌باشد.

در دیدگاه اندیشمندان مفهوم «انقلاب» تعاریف متفاوتی دارد که هر یک از آنها به گونه‌ای خاص به تعریف آن اقدام نموده‌اند. نظریه پردازان معانی گوناگونی از انقلاب ارائه نموده‌اند که می‌توان آنها را در دو رویکرد دسته بندی نمود:

- رویکرد نخست انقلاب به مثابه امر دفعی؛ یعنی تعاریف اندیشمندان از انقلاب به تغییراتی که منجر به پیروزی و سقوط نظم مستقر میشود مربوط است و شامل پس از تحقق انقلاب نمی شود؛ مانند تعریف شهید صدر که می‌فرماید: «انقلاب جنبشی سرسختانه و بر مبنای اصول مکتبی معینی است که با درک واقعیت‌های موجود، به دنبال تغییر و دگرگونی بنیادین در تمامی ابعاد زندگی فردی اجتماعی و سیاسی و معیارها، اصول و ارزش‌های حاکم است» (جمشیدی، ۱۳۷۷: ۱۲۰)

- رویکرد دوم انقلاب به مثابه امر مستمر در این تعریف انقلاب به معنای صیورورت دائمی می‌باشد، و با سقوط نظام قدیم تمام نمی شود بلکه در نظام جدید هم استمرار و تداوم تمام نمی شود، بلکه در نظام جدید استمرار و تداوم دارد؛ مانند تعریف آیت الله خامنه ای: انقلاب یک حقیقت ماندگار و حقیقت دائمی می‌باشد. انقلاب یعنی دگرگونی، دگرگونی‌های عمیق در ظرف شش ماه و یک سال و پنج سال ایجاد نمی شود؛ علاوه بر اینکه اصلاً دگرگونی و صیورورت یعنی حالی به حالی شدن؛ تحول، اصلاً حد یقف ندارد؛ هیچ وقت تمام نمی شود (بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۹۴/۶/۲۵). بر این اساس انقلاب تمام نمی شود انقلاب استمرار و ادامه دارد و متوقف نمی شود. یک صیورورتی وجود دارد صیورورت یعنی شدن؛ شدن دائم؛ تحول دائمی (بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۹۷/۳/۷).

- بنیانگذار جمهوری اسلامی ایران، خصوصیات انقلاب اسلامی را به برخورداری از پشتوانه عظیم فلسفه و فقه و معارف شیعه در طول هزار سال انقلاب اجتماعی همه جانبه همراه با تحول بنیادین در زندگی انسانها استواری بر پایه فرهنگ و اعتقاد و ایمان در مراحل اوج گیری و سازندگی انقلاب، بهره مندی از رویکرد ارزشی و هدف گیری اصلاح مفاسد

- جهانی و بشری حاکم سازی فرهنگ توحیدی به جای فرهنگ الحادی و استبدادی و شکل گیری بر مبنای نظم و انضباط انقلابی دانسته است.
- طبق تعریفی که والتر لاکویر^۱ از مفهوم انقلاب ارائه کرده است؛ انقلاب تلاشی است برای ایجاد و تحول بنیادین در سیستم حکومتی.
 - کارل مارکس الهام اصطلاح «انقلاب» را به مفهوم تغییری ارزشمند و مرفقی و کاستن نابرابری و ایجاد عدالت بیشتر به کار می‌برد.
 - نویسندگان دیگر، انقلاب‌ها را ضرورتی برای ایجاد پیشرفت اجتماعی و به مفهوم دوران هرج و مرج و کشمکش بی قید و بند برای قدرت که نتایج مخربی دارد بیان نموده اند.
 - هانتینگتون انقلاب را یک حرکت سریع و ناگهانی در ارزشها و باورهای مسلط رهبری و حاکمیت سیاسی برای بازگرداندن ارزش‌های اجتماعی قدیم توأم با زور و خشونت داخلی تعریف می‌نماید (هانتینگتون،^۲ ۱۹۶۸: ۲۶۴). از نظر هانتینگتون انقلاب یک دگرگونی، سریع بنیادین و خشونت آمیز داخلی در ارزش‌ها و اسطوره‌های مسلط، جامعه نهادهای سیاسی ساختار اجتماعی رهبری فعالیت‌های حکومتی و سیاست‌های آن است این دیدگاه رویکردی اجتماعی تر و بنیادین تر انتخاب نموده است و هر تغییری را مترادف با انقلاب نمی‌داند.

ماهیت نظام اسلامی

- اوصاف و ویژگیهای ممتاز نظام اسلامی در ماهیت آن نهفته می‌باشد. این ماهیت است که رویکرد، اهداف، صلاحیت‌ها و جایگاه نظام سازی را مشخص می‌نماید. در صورتی که ماهیت نظام را برآمده از یک امر اعتباری صرف و قراردادی محض بدانیم یا آن را تابع نظام واقعی و تکوینی الهی بدانیم از دو نظام متفاوت برخوردار می‌شویم:
- در صورتی که پیوند مردم و خرده نظام‌ها با نظام اساسی یک امر قراردادی و اعتباری باشد، عمل کرد و فعالیت‌های نظام در محدوده همان اعتبار و قرارداد می‌باشد.
 - و اگر آن ارتباط ریشه در امور واقعی و ارزشی و اعتبارات نفس الامری داشته باشد عمل کرد در محدوده این امور ارزشی و واقعی قرار می‌گیرد یا حداقل از آن‌ها استنتاج می‌شود. این رابطه در نظام اسلامی، تنها حول محور قرارداد و امور صرفاً اعتباری نمی‌باشد؛ چون انگیزه اصلی در این نظام برقراری و صیانت پیوند با خداوند می‌باشد که همگان با ذات اقدسش ارتباط وجودی دارند و سایر مسائل؛ مثل ساختار و عناوین نظیر ریاست، مروتیست، معاونت و..... فقط به منظور ایجاد نظم صوری در جامعه است؛ وگرنه تنها عامل ارتباط میان افراد مسلمان در یک نظام اسلامی همان حفظ پیوند بندگی با خدای سبحان می‌باشد (جوادی آملی، ۱۳۹۶، ۷)
 - در صورتی که فعالیت نظام صرفاً مطابق با روابط قراردادی انجام گیرد، همانند سربازی است که هرگز تشنه مقام و نیازمند به کمال را سیراب نمی‌کند. چون رابطه‌های اجتماعی در نظام الهی به یک پیوند واقعی و ارزشی تکیه می‌نماید. برای همین تشریح و تنظیم رابطه در حکومت اسلامی و نظام الهی تنها به استناد وحی آسمانی بوده و صرفاً از آن منبع یاری می‌جوید (همان، ۸)

در صورتی که میان قوانین و مقررات اعتباری با قواعد واقعی و حقیقی پیوندی وجود نداشته باشد و آن قوانین و مقررات اعتباری از این قواعد اصیل استمداد ننمایند و با آن هماهنگ نشوند و آنها را زیربنای تشکیل نظام قرار ندهد، هرگز آن فروع اعتباری، عامل تأمین سعادت جامعه و انسان نمی‌شود و به همین دلیل پذیرش اصولی مانند اصل چهارم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران مبنی بر انطباق تمامی قوانین و مقررات با موازین، اسلامی مسلماً، در این راستا و در انطباق با این ماهیت است و در تدوین و تصویب قوانین و مقررات چاره‌ای جز اعتماد به اصول زیربنایی انسان در اسلام نیست. لازم به ذکر است که برقراری این اعتماد و انسجام: مستلزم آشنایی با تمام حقیقت انسان و تمام حقیقت جهان هستی می‌باشد؛ چون جوامع

انسانی با همه جهان آفرینش در شرایط مختلف ارتباط دارند و آشنایی کامل به انسان و جهان برای احدی جز آفریدگار آنها میسر نمی باشد. برای همین تنظیم روابط اجتماعی انسانها فقط با هدایت الهی مسیر است (همان، ۷).

در این صورت است که با برقراری ارتباط بین نظام سازی با فرامین الهی در چارچوب کلی تکوین و تشریح برخاسته از آن ماهیت الهی و حقیقی نظام اسلامی مشخص می شود. اصلی ترین هدف از طرح بحث ماهیت نظام اسلامی این است که طراحی نظام، باید همسو با ماهیت آن باشد و در یک نظام که ریشه در واقعیت ها و اراده حکیمانه الهی دارد، نباید تمام چیزها اعتباری و انتزاعی فرض شوند. مهمترین ویژگی و تفاوت نظام اسلامی با دیگر نظامها در نحوه نگرش به انسان و سازمان نهفته می باشد. جهت دهی مجموعه نظام اسلامی در چارچوب احکام اسلامی و تعالی به سوی خدا می باشد. بر همین رهبر معظم انقلاب شعارهای انقلاب دینی و نظام اسلامی را برخاسته از یک امر حقیقی که همان فطرت بشری می باشد می داند و بیان می کند: «برای همه چیز می توان طول عمر مفید و تاریخ مصرف فرض نمود، اما شعارهای جهانی این انقلاب از این قاعده مستثنی می باشد؛ آنها هرگز بی مصرف و بی فایده نیستند؛ چرا که فطرت بشر در تمام عصرها با آن سرشته شده است، آزادی، اخلاق، معنویت، عدالت، استقلال، عزت، عقلانیت، برادری هیچ یک به یک نسل و یک جامعه مربوط نمی شود تا در دوره ای بدرخشد و در دوره ای دیگر افول نماید هرگز نمی توان مردمی را تصور نمود که از این چشم اندازهای مبارک دل زده شوند. (پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه ای، ۱۳۹۷، ۱)

نقش جوانان در بیانیه گام دوم انقلاب

یک جامعه با خودباوری جوانگرایی حفظ ارزش های اسلامی، دلسوزی- تعهد، روحیه انقلابی به پیشرفت می رسد. نقش جوانان در بیانیه گام دوم بسیار مهم و راهبردی است و بدون این گروه و استفاده از ظرفیت های آنها کشور راه پیشرفت را طی نخواهد کرد. رهبری جامعه به خوبی و ظرافت کامل به نقش مهم جوانان در پی شبرد اهداف جامعه اشاره کرده است و جوانان را مهم ترین سرمایه کشور معرفی کرده است تا با حضور تاثیرگذار جوانان در نظام مدیریتی تحول شگرفی در تمام عرصه ها به وجود آید. مهمترین علل ضرورت جوانگرایی، با توجه به بیانات مقام معظم رهبری که جوانگرایی در نظر ایشان امری مسلم تلقی شده است؛ جلوگیری از انقطاع نسل انقلاب، الگو گیری از سیره ی پیامبر اکرم، تداوم خلاقیت و نوگرایی، پیشرفت کشور، مسئولیت در قبال نسل جوان، دست یابی به آینده مطلوب، خستگی ناپذیری جوان، فطرت پاک و آگاهی و بصیرت جوان خلاصه کرد. همچنین مبانی قرآنی و روایی ضرورت جوانگرایی و مولفه های فوق را تایید می کند. در مقابل، در صورت عدم توجه به جوانگرایی از سوی مسئولان، ممکن است شاهد انقطاع نسل انقلاب باشیم در حالی که در اندیشه ی رهبری تاکید ویژه ای به حفظ و تداوم نسل انقلاب شده است و این مهم در سخنرانی ها و دیدارهای ایشان متبلور است. به نظر می رسد هر یک از مولفه های مذکور می تواند به عنوان علتی مستقل برای ضرورت جوانگرایی محسوب گردد. تبیین ضرورت جوانگرایی، می تواند کمکی در ایجاد انگیزه مسئولان مربوطه در به کارگیری نیروی جوان داشته باشد (گرچی، ۱۴۰۰، ص ۲).

اصول حاکم بر نظام سازی اسلامی

نظام ها میباید در فرآیند اعمال و تحقق آرمانها، خود را مقید به اصولی نموده و بر آنها پایبند باشند. این اصول، هنجارها و ارزشهایی هستند که در رویه نظام سازی بر حکومت و روابط آن با شهروندان حاکم بوده و از تنوع و تکرر برخوردار هستند و بر اساس معیارهایی تقسیم بندی می شوند (رنجبر، ۱۳۹۵، ص ۱۲۶). تبیین اصول حاکم بر نظام سازی از آن جهت ضرورت دارد که اصول و مؤلفه های پایه ای نظام سازی اسلامی می باشد به شرح زیر است:

اصل عقلانیت

اهمیت عقل و اصول عقلانی در همه نظامها یک امر پذیرفته شده است. اما همه اختلاف در چگونگی ایفای نقش عقل در این نظامها می باشد. وقتی از حضرت علی راجع به عاقل سؤال شد، حضرت فرمودند: عاقل کسی است که هر چیزی را در جای خودش میگذارد دوباره سؤال شد که جاهل را توصیف کن فرمود توصیف کردم؛ یعنی جاهل کسی است که هر چیزی را به جای خودش نمی گذارد قیل له: ۷: صف لنا العاقل فقال: ۷: هو الذی یضع الشی مواضعه [فقیل: فصف لنا الجاهل، فقال: ۷: قد فعلت] (نهج البلاغه حکمت (۲۲۷). اگر در نظامی، عقل رعایت نشود آن نظام دوام نخواهد آورد و چون عقل و

فرزانگی، عامل برقراری نظام حکومتی است و عقل آن است که به و تسلیه آن انسان راه بهشت را طی کند و پرستش خداوند سبحان بدان حاصل شود که الْعُقْلُ مَا عُبِدَ بِهِ الرَّحْمَنُ وَ اُكْتُسِبَ بِهِ الْجَنَانُ (کلینی ۱۴۰۱ق، ج ۱، ص ۹) هرگز یک نظام سازی مطلوب از عقل بیرون نمی رود (جوادی آملی، ۱۳۶۹، ص ۱۹۰). «عقل که همانند نقل نیروی اکتشافی شرع است چراغ روشنی است که درشخیص صراط مستقیم سهم به سزایی دارد (جوادی آملی ۱۳۹۲ ص ۵۳)

مؤلفه‌های عقلانیت در بیانیه «گام دوم»، توأمانی عقلانیت با انقلابی گری، ارتباط آن با حکمت، خردگرایی، درایت، تفکر آزادی، فکر پرهیز از قشری گری، تحجر اجتناب از اوهام و خیال پرهیز از سازشکاری با دشمن و عدم مدارا با فریب کاران است خامنه‌ای ۱۳۹۶ ص ۲ در روایتی از امیر مؤمنان علی ۷ می‌خوانیم که وقتی از آن حضرت پرسیدند: ای الناس اثبت رأياً؟ چه کسی از همه مردم از نظر عقل با فکرتر است؟ فرمود: «من لم یغره الناس من نفسه و لم تغره الدنيا بتشویقها»؛ کسی که مردم فریب کار او را نفرینند و تشویقهای دنیا نیز او را فریب ندهد (شیخ صدوق، ۱۴۰۴ق، ج ۴، ص ۳۸۳) همسویی خرده نظامها با نظام کلان سیاسی حاکمیت علم و دانش و حرکت به سمت رستاخیز علمی و عدم رکود علمی، تأکید مؤکد بر اقتصاد و تشویق به کسب ثروت مشروع کسب استقلال و عزت بین المللی، پیوند جوشش انقلابی با نظم درس گرفتن از تجربه ها، مدیریت جهادی، اتکای به امید صادق دوری از ترس و تحجر، عدم استفاده از قوه قاهره در معنویت و اخلاق تکیه بر کارگزاران صالح، پرهیز از افراط و تفریط و داشتن سبک زندگی اسلامی، ابعاد دیگری از عقلانیت هستند که به وسیله بیانیه گام دوم تجویز شده‌اند (خامنه‌ای، ۱۳۹۷، ص ۱۸).

مردم سالاری دینی

بیانیه گام دوم انقلاب ترکیب جمهوریت و اسلامیت را نخستین مرمتش اقلام معرفی کرده و مردم سالاری دینی و عنصر اراده ملی را که جان مایه پیشرفت همه جان‌ه حقیقی است. به کانون مدیریت کشور تصویر و مشارکت مردمی را در مسائل سیاسی ماند انتصابات و مقابله با فتنه‌های داخلی و حضور در صحنه‌های ملی و استکبارستین را از دستاوردهای نظام اسلامی می‌داند (همان، می ۹۰۴) مردم سالاری دینی در نظر گرفتن رأی خواستها و مطالبات مردم بر اساس میاد ارزشی میباشد. اگر جوهره مردم سالاری و دموکراسی را مشارکت سیاسی بدانی بی شک دین اسلام بر مشارکت سیاسی تأکید شایانی داشته است که برخی از ساز کارهای مشارکت سیاسی عبارتند از شورا مشورت بیعت نظارت عمومی، امر به معروف و نهی از منکر (سعیدی، ۱۳۹۲، ص ۱۶۹-۱۶۷)

مردم سالاری دینی اشاره به الگویی از حکومت است که بر مشروعیت الهی و مقبولیت مردمی استوار بوده و با الگوهای غربی تفاوت دارد (مصباح یزدی ۱۳۸۸ ص ۵۲) در «مردم سالاری دینی»، دو نوع حاکمیت؛ البته در دو سطح متفاوت اعمال می‌شود که عبارتند از:

حاکمیت الهی

حاکمیت انسان بر سرنوشت خویش

که حاکمیت الهی نتیجه منطقی دلایل متقن توحید و حاکمیت انسان، نتیجه منطقی اصل اعتقادی و دینی آزادی و اختیار انسان است (عمید زنجانی ۱۳۹۷ ص ۱۶۹) هر چند که حکومت تنها از آن مدیر و مدبر مطلق هستی است. با این حال، انسان تکویناً آزاد آفریده شده است و هرگز بر پذیرش هیچ حاکمیتی - اعم از الهی و یا غیر آن - مجبور نیست از این رو نه در اصل دین تحمیل است «لا إکراه فی الدین» (بقره ۲) ۲۵۶ و نه حکومت دینی میتواند اجباری باشد. تثبیت حکومت در جامعه به رغبت و آمادگی جمعی بستگی دارد و چنین حکومتی، با خواست و اراده مردم شکل میگیرد و تداوم می‌یابد در مردم سالاری دینی سخن از تفوق و حاکمیت مستبدانه دین و نادیده گرفتن هرگونه نقشی برای مردم نیست تا تصور شود با به میان آوردن نظرات مردم ناگزیر باید حکومت خداوند را به کنار گذاشت؛ چنان که در حکومت‌های دموکراسی و، تئوکراسی بر چنین حاکمیتیهای تأکید می‌شود. البته در مردم سالاری دینی تنها رأی و نظر مردم محور امور قرار نمیگیرد؛ چنان که در الگوی دموکراسی و لیبرال دموکراسی مطرح است به هر حال مردم سالاری دینی نقش مردم را در تعیین

تشکیل و استمرار حکومت نادیده نمیگیرد ولی همین حکومت هرگز مسؤولیت مهم و محوری خود را در پیروی از مسیر حقیقت فراموش نمی کند (جوادی آملی، ۱۳۸۷، ص ۲۴-۲۳)

اصل حفظ نظام و شعائر

حفظ نظام از بنیادی ترین مبانی فقه اسلامی است (امام خمینی، ۱۴۲۱ق، ج ۲، ص ۴۶۴) بر این اساس مسؤولیت در نظام اسلامی نیز به عنوان امانت الهی تلقی می شود: «إِنَّ عَمَلَك لَيَسَّ لَكَ بِطَعْمَةٍ وَ لَكِنَّهُ فِي عُنُقِكَ أَمَانَةٌ» (نهج البلاغه، نامه ۵) و لذا خیانت در آن از جمله معاصی بزرگ محسوب می شود. قرآن کریم در این خصوص می فرماید: «إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُكُمْ أَنْ تُؤَدُّوا الْأَمَانَاتِ إِلَىٰ أَهْلِهَا» (نساء: ۴: ۵۸) و معنای رعایت و حفظ، همانا رعایت همه شؤون مسؤولیتها است اثر سوء خیانت در امور عمومی مسلمانان اموال، اعراض نفوس و حقوق آنان به حدی بزرگ است که در کنار خیانت به خدا و پیامبر ۹ واقع شده است «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَخُونُوا اللَّهَ وَالرَّسُولَ وَتَخُونُوا أَمَانَاتِكُمْ وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ» (انفال (۸): ۲۷).

درباره خطرناک بودن خیانت در نظام تعبیر دیگری در قرآن کریم مطرح است و آن این که انسان خائن در قیامت با همان خیانتش محشور می شود: «يُرِيهِمُ اللَّهُ أَعْمَالَهُمْ حَسَرَاتٍ» (بقره (۲) (۱۶۷) و باید خزی و رسوایی آن الم ابدی را تحمل کند. نظام اسلامی موظف است همه آرمانها شعارها و ارزشهای خویش را حفظ کرده و خیانت در امانت را حتی در شعارها روا ندارد خامنه ای، ۱۳۹۷، ص ۱)

اصل تخصص و تعهد (شایستگی)

جمهوری اسلامی، ایران نظامی بر پایه ایمان به توحید و کرامت و ارزش والای انسانی است که از راه اجتهاد و استفاده از علوم و یافته های عقلانی به اهداف خود می رسد (اصل) دوم قانون اساسی بر این اساس، جمهوری اسلامی ایران نظام ارزش هاست این، نظام علاوه بر به کارگیری همه امکانات خویش، برای پیشرفت و توسعه همه جانبه اهداف متعالی دیگری را نیز دنبال میکند که هدف میانی آن اهتمام به تحقق عدالت و هدف غایی آن تعالی انسان و خلیفه الله شدن او است. لذا از آنجا که همه ارکان ساختارها نهادها و تشکیلات جمهوری اسلامی ایران مستحیل در یک نظام ارزشی است، لذا تحقق این اهداف ارزشی نیازمند کارگزاران مدیران و نیروهای ارزشی است رعایت اصل شایستگی و تعیین شایستگی در مسؤولی تها یکی از مباحث اصلی نظام سازی اسلامی می باشد که این اصل، برای خود دارای اهداف شاخص، ملاکها و ابزارهای خاصی می باشد (قوامی، ۱۳۹۰ ص ۲۴۱ - ۲۲۷). این موضوع در اندیشه و متون دینی تحت عنوان «تخصص و تعهد» یا «تخصص و امانت» بیان شده است (جوادی آملی، ۱۳۶۹، ص ۱۱۳) قرآن کریم، وقتی کارها را مطرح میکند میفرماید کارها را به دست کسی بدهید که هم بتواند آن کار را از نظر معیارهای علمی به خوبی انجام دهد و هم پاسدار حقوق مردم باشد این دو، اصل هماهنگی تخصص و تعهد را در فرهنگ قرآن کریم، مکرر می بینیم یکی از مواردی که مسأله تخصص و تعهد را کنار هم ذکر می کند، این است که آن شخص می گوید انی علیه لقوی؛ یعنی من می توانم این کار را انجام بدهم، اما تنها قوه داشتن کافی نیست باید امین بود لذا می گوید: «قوی امین (نمل (۲۷) ۳۹)؛ یعنی هم نیرومندم و هم. امین درست در همین راستاست که بیانیه گام دوم انقلاب مهمترین راهکار تحقق اهداف بیانیه را تکیه بر نیروی انسانی ارزشی، همراه با شاخصهایی چون ایمان روحیه جهادی مناعت طبع، دست پاکی و امانت داری میداند (خامنه ای، ۱۳۹۷، ص ۷)

ثبات و امنیت و حفظ تمامیت ارضی ایران

جمهوری اسلامی ایران در گام اول انقلاب اسلامی که چهار دهه به طول انجامید، بزرگترین و مهم ترین افتخار نظامی اش، ثبات و امنیت همراه با حفظ تمامیت ارضی کشور بوده است. مروری بر تاریخ کشور در طول چند قرن اخیر به خوبی ماهیت توان امنیتی انقلاب اسلامی را آشکار خواهد کرد. گذشته ای که با رژیم های پادشاهی گوناگون، مانند قاجار و پهلوی پی در پی ناامنی های طولانی مدت و همچنین تهدید تمامیت ارضی کشور را به یاد می آورد. بخش های مختلفی از شمال و جنوب کشور و شرق و غرب ایران در این چند قرن جداسده اند که مهم ترین دلیل آن فقدان حکومتی قدرتمند و باصلابت است که بتواند ابتدایی ترین نیاز کشور را که همان امنیت است، فراهم آورد. هرچند همه ناامنی ها و بی ثباتی های گذشته و جدایی بخش های مختلف از کشور دردناک است، اما غمناک ترین بخش جداسده از ایران در اواخر رژیم پهلوی رخ

داد؛ زمانی که محمدرضا شاه پهلوی بر طبل قدرتمند بودن می‌کوبید و با سخن گفتن از ورود به تمدن بزرگ ادعای قدرت‌نمایی می‌کرد. این همان شرایطی است که کشور بحرین را با کوچک‌ترین مقاومتی و تنها با یک پیشنهاد مکارانه از سوی انگلستان در سال ۱۳۵۰ از ایران جدا کرد.

با وجود این گذشته تاریخ و سیاه از ناامنی و فقدان قدرت لازم برای حفظ تمامیت ارضی کشور، انقلاب اسلامی ایران توانست با مشیت الهی و همراهی و همگرایی مردم در طول چهل سال گذشته نه تنها امنیت و ثبات را به کشور بازگرداند، بلکه در برهه‌ها و بحران‌های متفاوت با سربلندی از تمامیت ارضی ایران اسلامی دفاع کند و با نثار کردن خون بهترین جوانان وفادار و متعهد به خود برای حفظ تمامیت ارضی ایران بکوشد. به فرموده رهبر معظم انقلاب (مدظله‌العالی) در بیانیه گام دوم انقلاب اسلامی، جمهوری اسلامی ایران «ثبات و امنیت کشور و تمامیت ارضی و حفاظت از مرزها را که آماج تهدید جدی دشمنان قرار گرفته بود؛ ضمانت کرد و معجزه پیروزی در جنگ هشت ساله و شکست رژیم بعثی و پشتیبانان آمریکایی و اروپایی و شرقی‌اش را پدید آورد.»

روش پژوهش

روش تحقیق توصیفی-تحلیلی است و روش گردآوری اطلاعات مطالعات کتابخانه‌ای بود که در این پژوهش به بررسی حقوقی مفاهیم عدالت، انقلاب و رهبری پرداخته شد. طبق نتایج حاصل از تحقیق، نظام‌ها می‌باید در فرآیند اعمال و تحقق آرمانها، خود را مقید به اصولی نموده و بر آنها پایبند باشند که اصول حاکم بر نظام اسلامی مبتنی بر اصل عقلانیت، مردم سالاری دینی، اصل حفظ نظام و شعائر و اصل تخصص و تعهد (شایستگی) است.

یافته‌های پژوهش

جمهوری اسلامی ایران برای رسیدن به این سطح از بازدارندگی و توانمندی‌های دفاعی با مقدرات و محذوراتی همراه بوده است؛ اما در مسیر توسعه و پیشرفت نظامی به اصول و آرمان‌هایی پایبند بوده است تا بتواند محذورات و محدودیت‌ها را به فرصت‌های بی‌ظنیری تبدیل کند. با وجود بیشترین حجم تهدیدات و تحریم‌های نظامی، قوی‌ترین حوزه‌ای که جمهوری اسلامی ایران توانسته است بیش از دیگر حوزه‌ها به توسعه دست یابد، همین حوزه نظامی و دفاعی است.

روش‌ها و رویکردهایی که رسیدن به این هدف را سهل و هموار کرده است، تکیه بر دانش بومی، نخربیدن تسلیحات هنگفت از بیرون، استقلال کشور در مقابل تصمیمات بیگانگان، عدم پذیرش پایگاه‌های نظامی برای کشورهای بیگانه، عدم پیمان نظامی و وابستگی نظامی کشور با کشورهای قدرتمند جهانی و... هستند. این رویکردها دقیقاً برخلاف رویه‌هایی است که پیش از انقلاب اسلامی وجود داشت. در دوره دوم پهلوی همه این رویه‌ها برعکس اتفاق افتاد، کاپیتولاسیون، خرید هنگفت تسلیحات نظامی از آمریکا و قراردادهای سرسام‌آور، وجود بیش از ۵۰ هزار مستشار نظامی آمریکا در ایران و... بخشی از رویکردهای نظامی رژیم پهلوی بود که هیچ‌گاه امنیت پایدار را در ایران رقم نزد و حتی مانع از سقوط رژیم پهلوی در برابر موج اعتراضات مردمی نشد. در واقع این برنامه‌ها حتی نتوانست بحرین را از ایران در سال‌های پایانی آن رژیم جدا کند.

برخلاف گذشته، جمهوری اسلامی ایران توانسته است در این سال‌ها، توانمندی‌های نظامی را به سطحی برساند که نه تنها امنیت پایدار را در مرزهای ملی کشور برقرار کند؛ بلکه در سال‌های اخیر نشان داده است ستون اصلی امنیت و برقراری صلح در منطقه غرب آسیا نیز انقلاب اسلامی ایران است. در شرایطی که همه ابرقدرت‌های فرامنطقه‌ای و بازیچه‌های منطقه آنها به دنبال سقوط بشار اسد و فروپاشی تمامیت ارضی سوریه و سپس عراق بودند، این جمهوری اسلامی ایران بود که به همراه متحدان منطقه‌ای خود یعنی گروه‌های مقاومت، توانست به اهداف مورد نظر خود در منطقه دست یابد. بشار اسد ماند، انصارالله در یمن پایدار است، عراق بعد از سال‌ها رنگ آرامش می‌بیند، حزب‌الله به منزله یک

نیروی نظامی و مدنی در لبنان به جایگاه اصلی خود دست یافته است و... همه اینها به یک دلیل اتفاق افتاده و آن این است که جمهوری اسلامی ایران خواسته و توانسته است.

یکی از قدرتمندترین حوزه‌های نظامی جمهوری اسلامی ایران که بدون تکیه بر قدرت‌های خارجی و تنها بر هوش و دانش بومی توانسته به آن دست یابد، قدرت موشکی است. بازدارندگی موشکی جمهوری اسلامی ایران که در حمله به گروهک تروریستی داعش و تجزیه‌طلبان دموکرات بر دشمنان منطقه‌ای و فرامنطقه‌ای اثبات شده، از مهم‌ترین حوزه‌های بازدارندگی و دفاعی است که می‌تواند در برابر هرگونه تهدیدی مقاومت کند. به‌طور کلی تداوم این مسیر در چهل سالگی دوم انقلاب اسلامی و سرایت آن به حوزه‌های اقتصادی از خواسته‌هایی است که توان و ظرفیت آن در داخل کشور وجود دارد.

بحث و نتیجه گیری

استدلالی که در این پژوهش مورد توجه قرار گرفت آن است که ارائه دلایل توسط سازمان‌های عمومی رویه‌ای است که فقدان آن قطعاً نظام قواعد را از تلقی آنها به عنوان نظامی وفادار و پایبند به حاکمیت قانون، تهی و بی معنا خواهد کرد. به طور خاص تر ادعا شد که تمرکز و تأکید بر ارائه دلایل، هم بعد رویه‌ای و هم بعد ماهوی حاکمیت قانون را تقویت و تأیید می‌کند. از بعد رویه‌ای یا شکلی حاکمیت قانون این نوع حاکمیت مستلزم امری ماهوی نیست، برای مثال، حاکمیت قانون مستلزم آزادی خاصی نیست رویکردهای شکلی حاکمیت قانون به موضوعات و مسائلی می‌پردازد که در آنها قانون وضع و اجرا می‌شود و به محتوای قانون نمی‌پردازد. در مقابل، در برداشته‌های ماهوی از حاکمیت، قانون حاکمیت قانون به دلیل نتایج خاصی که به بار می‌آورد (مانند تضمین حقهای مشخص یک ارزش تلقی می‌شود حاکمیت قانون در این معنا ارجاع به معیارهای عدالت یا حق را در برمی‌گیرد. بر اساس این برداشت، شناسایی یک نظام حقوقی به عنوان نظامی که به حاکمیت قانون احترام می‌گذارد بدین معناست که آن نظام باید معیارهای ماهوی و بنیادین معینی را محقق کند نمی‌توان نظامی حقوقی را سازگار با حاکمیت قانون دانست اگر آن نظام نتایج عادلانه معینی را محقق نکند. بیانیه «گام» دوم انقلاب به مثابه یک منشور حکومتی واجد ارزش حقوقی و شرعی بوده که ضمن تبیین اوصاف و الزامات نظام سازی اسلامی، به اهم دستاوردهای چهل ساله اول انقلاب اسلامی پرداخته و همه این دستاوردها را محصول مدیریت جهادی و روحیه انقلابی دانسته و در مقابل وجود فاصله میان بایدها و واقعیتهای آن را در دوری از ارزشهای انقلابی معرفی می‌نماید. از منظر بیانیه نظام اسلامی ریشه در حقایق و اراده الهی داشته و بر این اساس، راه کارهای مندرج در بیانیه باید ضمن تبعیت از نظریه نظام انقلابی انقلاب اسلامی را به سمت آرمان بزرگش که آمادگی برای طلوع خورشید ولایت عظمی (اوراحنا فداه) است نزدیک کند. بیانیه برای نظام سازی، به آسیب شناسی‌های نظام اسلامی همچون فاصله گرفتن از ارزش‌ها درس نگرفتن از تجربه‌ها حب جاه و، ریاست مدارا با فریب کاران تبعیض دل بستگی به امید کاذب خیانت به آرمان‌ها و شعارها عدم خودسازی و... اشاره می‌کند.

با توجه به نتایج، بهینه‌سازی‌ها اسناد و سیاست‌گذاری‌ها؛ اجرای برنامه‌ها و همگام با آن هدایت و کنترل کارکردها، جمع‌بندی و اثرگذاری آن گام مهم در بهینه‌سازی مورد نیاز در اسناد بالادستی و سیاست‌گذاری‌ها است. با این اقدام، فرایند سیاست‌گذاری و طراحی اسناد به جامعیت می‌رسد و امکان بررسی مجدد پدیده‌های تاثیرگذار در اسناد فراهم می‌گردد. و بالتبع چنین رفتار مدیریتی یعنی محروم بودن از فاکتور بهینه‌سازی اسناد بالا دستی و سیاست‌ها، نتیجه‌اش کاهش اثربخشی و ریسک بالای تحقق انتظارات بوده است.

منابع

۱. بشیریه، حسین، ۱۳۹۹، انقلاب و بسیج سیاسی، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
۲. بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۹۷/۳/۷
۳. بیانات مقام معظم رهبری در تاریخ ۱۳۹۴/۶/۲۵
۴. پایگاه اطلاع رسانی دفتر حفظ و نشر آثار آیت الله خامنه‌ای، «بیانیه گام دوم انقلاب»، ۱۳۹۷، قابل دسترسی از: www.khamenei.ir/news.
۵. جمشیدی، محمد حسین، ۱۳۷۷، اندیشه سیاسی شهید رابع سید محمد باقر صدر، تهران، انتشارات وزارت امور خارجه
۶. جوادی آملی، عبدالله، ۱۳۹۶، اخلاق کارگزاران در حکومت اسلامی، تهران، مرکز نشر فرهنگی رجاء
۷. جوادی آملی، عبدالله، ۱۳۹۹، ادب و قضا در اسلام، تهران، انتشارات اسراء
۸. خامنه‌ای، سیدعلی، ۱۳۹۸، گام دوم انقلاب خطاب به ملت ایران، چاپ اول، تهران، انتشارات انقلاب اسلامی
۹. دهخدا، علی اکبر، ۱۳۸۵، لغت نامه دهخدا، تهران، انتشارات دانشگاه تهران
۱۰. گرجی، زهرا، ۱۴۰۰، نقش و جایگاه جوانان در بیانیه گام دوم انقلاب، همایش علمی - پژوهشی فتح الفتوح (۱) با موضوع تعلیم و تربیت تمدنی، شیراز.
۱۱. مصباح یزدی، محمد تقی، شبان‌نیا، قاسم، ۱۳۸۸، انقلاب اسلامی جهشی در تحولات سیاسی تاریخ، چاپ ۳، تهران، ناشر موسسه آموزشی و پژوهشی امام خمینی
۱۲. مطهری، مرتضی، ۱۳۹۸، عدل الهی، تهران، انتشارات صدرا
۱۳. مطهری، مرتضی، ۱۴۰۰، حماسه حسینی، جلد ۲، تهران، انتشارات صدرا
۱۴. معین، محمد، ۱۳۸۶، فرهنگ لغت معین، تهران، نشر زرین
۱۵. موسوی خمینی، سیدروح الله، ۱۳۸۵، صحیفه امام، تهران، مرکز حفظ و نشر آثار امام خمینی
16. Huntington. Samuel – P (۱۹۶۸). Political Order in Changing Societies, New Haven: P۲۶۴